

Legendă

La 40 de Sfinți nu s-o lucrat. Nici cu săcurea să umbli, să tai în 40 de Sfinți. Zăce că atunci dau sfinții cu ciocanu ca să crească iarba, sfinții din ceri, ș-atuncea omu nu mai trebuie să muncească.

Dac-o lucrat multă lume o pățât, le-o arătat Dumnezeu; alții n-o pîțât. O pățât. Dumnezeu le-o arătat că iel o pus ace zî; dacă sfinții zăce că dau cu ciocanu să iasă iarba din pământ, verdeața pentru trebuința omului, pentru dobitoacele, atunci nicuța pă om l-o pedepsât. Altu o rămas, da puțâni o rămas; mai pă mulți i-o pedepsît.

De la Ioana Cora, 75 ani, ian.,1996, Bîrsana

Vremea

Cum îi vremea în zua de 40 de Sfinți, așe mărg 40 de zâle.

De la Gheorghe Moș, 68 ani din Buzești, ian.1996

Dacă îngheață noaptea de 40 de Sfinți or si 40 de geruri.

De la Luchiana Făt, 75 ani, ian.1996, Desești

Colecția POMPEI HOSSU LONGIN**Descântec de amorțeală**

Cui îi amorțește piciorul, îl prinde cu mâna, se învârtește într-un picior de două ori, și zice:

Sai popă de pe cal Și ciolanul nu-i al meu,
Că mi-a amorțit un ciolan, Că-i al popii din Bârzău.

Când a gătat de recitat descântecul, cu toată siguranța că îi trece amorțeala.

De la Sabo Maria, 35 ani, Tămășești, 1926

Descântec de apă

Cine vrea să bea apă din părau, vale, sau vreo baltă, face mai întâi, de trei ori, cruce peste apă și tot de atâtea ori zice:

Cruce peste apă Și de-a mamă-sa
Dumnezeu m-adapă, Și de-a tată-so
Cine a spurcat, Și de-a moșu-so,
Fie de-a lui păcat, De-a strămoșu-so.

După acest descântec, apa, dacă a fost spurcată, se sfințește și poți bea din ea, fără nici o teamă.

De la Orha Lucreția, 26 ani, Tămășești

Descântec de joc

În județul Sălaj, dacă o fată voiește să fie jucată de flăcăi, rostește următorul descântec: când intră fata în șură unde se ține jocul, se oprește puțin în poarta șurii, fără să fie observată – așa mai mult în gând – suflă ușor, de 9 ori peste cei din șură, apoi zice în gând:

Hai, să grăim nimnică.

M-oi întoarce iar la tine,

Și de-a si să sic rău,

Mângâie-te Dumnezeu.

De la Ileana Pop, 72 ani, Oncești, 2002;

4236

Tisă, Tisă, apă iute,

Ce zii tulbure din munte?

Ce zii așe tulburată,

Și cu sânge-amestecată

Eu nu-s tulbure de ploi,

Ce de sânge din război,

Apa me îi tulburată,

De feciorii din armată;

De feciori ai de voinici,

Ce-au căzut în luptă aici.

De la Ileana Pop, 72 ani, Oncești 2002;

Cântece de jale și noroc

4237

Supărat ca mine nu-i,

Numa puiul cucului

Când îl lasă mama lui.

Mititel și fără pene,

Și-ar zbura da nu-i cu vreme.

De la Ileana Drăguș, 62 ani, Oncești,
2002;

4238

Supărarea bat-o Doamne,

Tăt în pat cu mine doarme.

Ieu mă-ntorc cătă părete,

Ie mă-treabă nu mi-i sete?

Supărare, supărare,

Pune-te-oi de-a moi în vale

Și-oi trece ca pă cărare

Și-oi pune o piatră pă tine,

Să nu mai superi pă nime.

Cum m-ai supărat pă mine.

De la Maria Rednic, 59 ani, Oncești,
2002;

4239

Mândră floare-i norocu,

Nu să face-n tăt locu,

El să face lângă vale

Cine-l află bine-i pare.

El să face lângă rât,

Și-l află omu urât,

Dară eu nu l-am gășât.

De la Ileana Iura, 78 ani Oncești, 2002;

4240

Cucule, când mi-ai cântat,
Nu știu pă ce creanga-i stat,
Pă verde ori pă uscat.
Că trăiesc tăt supărat.
Care cuc mi-o cântat mie
Să nu cânte pă vecie.
O stat pă creangă uscată,
Tătă viața-s supărată.
De la Maria Grigor, 62 ani, Oncești,
2002;

4241

Cucule, di ce nu cânt?
Ori n-ai frunză să mănânci?
Frunză am și pot mânca,
Da nu mi-i dragă lumnea.
De la Ileana Drăguș, 62 ani,
Oncești.2002;

4242

Atâta-n lume m-oi duce
Car cu cai nu m-or ajunge,
Da, când oi zinii-napoi,
M-or ajunge car cu boi.
Mărg în lume nu mi-i bine,
Zin acasă n-am la cine.
Mărg în lume n-am iosag
Zin acasă n-am om drag.
De la Maria Negrea, 78 ani, Oncești;

4243

Pă Dumbravă la Oncești,
Semănat-am flori domnești,
Flori domnești și măieran
Ca să mai fetese un an.
Pe când o fost la plezit,
Mama m-o și credințat
Pă când o fost la ciuntat



Fugiți ciute,
Buite,
Coșnițe sparte,
Peste gard aruncate,
De feciorii satului uitate,

Că vine,
Un vișin învișinit,
De la munte-arăduit,
În fruntea danțului gătit,
Cu feciorii satului,
În fruntea danțului.

După ce a isprăvit de zis aceste vorbe, suflă iarăși, de trei ori, peste toți și numai după aceea intră în șură, între jucătoare. Se crede că după acest descântec e cea mai văzută fată și o joacă în ziua aceea cei mai aleși feciori.

De la Floare Benciu, Tămășești

Colecția TITUS BILȚIU DĂNCUȘ

Mătrăguna

Mătrăguna o folosesc unii ca să otrăzească cu ea oameni ori animale de pângă casă. Alții o folosesc la vrăjuri, să facă dujmănie între tineri care să vreau lua, ori între tineri căsătoriți, să facă vrajbă-n casă. Sunt care o folosesc, mai ales fetele, la vrăji de dragoste, să le ibdească feciorii.

La noi în Săpânța o fată, la o nuntă, i-o trimăs „*bisericuță*“ la un fecior, să guște dint' ié și să mănce. Cum o mâncat fecioru din ié, io zinit un rău la inimă și tăt o vărsat. În scurtă vreme o murit, rău beteag, s-o chinuit de durere. Oamenii cred că fata o pus mătrăgună în „*bisericuță*“ (la nunțile din Săpânța aceasta este o felie de pâine de grâu înfiptă într-o furculiță și încărcată cu varză umplută, friptură, cârnați, prăjitură; un fel de sandwich; o trimit fetele la feciori sau feciorii la fete în timpul mesei de petrecere), dip ce fecioru' o vrut să se însoare cu alta. Când vreu a folosi mătrăguna la vrăjuri de dujmănie și vrajbă, o scot cu un hârleț din pământ, de unde o găsât-o și o duc în casă la ei, o' la dujmanu' lor, da nu pun mâna pă mătrăgună nici când o sapă, nici când o poartă. O trag după ei cu grebla pe jos.

Când o folosesc de dragoste, se înțeleg fete sau femei tinere măritate mai multe, să n-audă bărbații lor și nici feciorii din sat.

Mărg în păduri mari și ascunse, scot mătrăguna din pământ cu tot cu rădăcină, împletesc din ea cununi, să dezbracă în pielea goală și joacă în pădure să nu le vadă nime, rostind descântece de dragoste, să le iubească feciorii și să le icie, ori bărbații lor să le iubească tare, să aibă căsătorie fericită cu ei. Și io am văzut în Preluci trei neveste tinere de la noi din Săpânța. Una era nevasta lui Vereta Petru. Dimineața, înainte de răsăritul soarelui, au săpat și au scos din pământ mătrăgună și din rădăcini a împletit cununi, s-au dezbrăcat toate trei în pielea goală, ș-au pus cununile pe cap, s-au prins de mână ș-au început să joace. Una zicea:

– I-am făcut lui Vereta Petru două cămăși, ca el pe alta să n-o iubească, numa pe mine, și mi-o dat cincii zloți. Și de-amu începând să-mi deie zece, douăzeci, trizeci de zloți, și câți a avé, și numa mie să mi-i deie, la alta nu. Și numa pe mine să mă iubească, pe alta nu.

Așa o făcut și a doua, i-o spus numele la bărbatu-său, ș-a treia la fel.

Auzită de la Grigore Holdiș din Săpânța

**Și ca să păcătuiești,
Trebe să gândești.**